

árulkodik, hogy a személy milyen jövő felé törekszik, milyen jövő megvalósítására készül. A szándék egyik jelentésárnyalata szerint, „fenntartott feszültség”, tehát a motívumnak hosszú távú eleme. Allport azt állítja,¹⁷ hogy ha azonosítjuk a személy legfontosabb szándékait, akkor megjósolhatjuk, hogy milyen jövő megvalósítására törekszik. Ezt a nézetét felhasználva, úgy vélem, amikor az egyetemista a tanári pályát választja, akkor a választás mögött szándék húzódik meg. Ez alapvető motívum. Szándéka arra fogja sarkallni, hogy bizonyos kompetenciáit kiművelje, másokat elhanyagoljon.

Az élettörténet tehát tartalmaz olyan prediktív elemeket, amelyek léte vagy összefüggései utalnak a személyiség és pályaválasztás kapcsolataira.

Di Blasio Barbara

Előnyök az oktatásban, hátrányok a munkaerőpiacon

A nők iskolázottsága és munkaerőpiaci pozíciója között státusinkonzisztencia figyelhető meg. A formális oktatásban – a részvételi arányokat tekintve – már az 1980-as években a nők előnye,^{1,2} míg a munkaerőpiacon napjainkban is a nők hátránya figyelhető meg a férfiakhoz képest. A nők előnye azonban az oktatásban sem teljes, szétválnak a fiú és lányiskolák, horizontális szegregáció figyelhető meg nemek szerint. Jellemző a fiúk és lányok iskoláinak „neoszegregációja”, a koedukáció visszaszorulása, ami a lányokat hátrányos helyzetbe hozhatja.³ „A lányok az iskolarendszer vertikális szerkezetében előnyre tettek szert a fiúkkal szemben, a horizontális szerkezetben azonban a tradicionális választások erősebbnek bizonyultak.” (*Furray & Hegedűs 1987:234.*) A kistelepülések és a nagyvárosok peremkerületeinek gimnáziumaiban a lányok túlsúlya jellemző, míg a nagyvárosi magasabb presztízisű iskolákban kiegyenlítettek a nemi arányok. A szakközépiskolákban is érvényesül a hagyományos férfi és női szakmák szerinti elkülönülés (*Furray 1986*). Emellett a felsőoktatásban is jelen van a szegregáció (*lásd pl. Fényes⁴ munkáját*).

A nők pozíciójával kapcsolatos státusinkonzisztencia hátterében álló lehetséges okok közül most dolgozatunkban, a felsőoktatásban tanuló fiúk és lányok munkaattitűdjeinek és a tanulmányaik alatti munkatapasztalatainak különbségeit vizsgáljuk, mivel ez előrevetítheti későbbi munkaerőpiaci sikereiket, illetve kudarcaikat. A munkaattitűdök különbségeinek vizsgálata fontos azért is, mert ennek egyik következménye a munkahelyek nemek szerinti megosztottsága, a horizontális és vertikális szegregáció a munkaerőpiacon, hogy elválnak a „feminizálódott” és „férfidomináns” munkahelyek, illetve hogy kevés nő van vezető beosztásban.

A munkaattitűd fogalma „abszolút értelemben” azt jelenti, hogy mi a munka jelentése az egyén életében, „relatív értelemben” pedig azt, hogy melyek a „jó élet” jellemzői, és

17 U.o. p. 246.

1 Furray (1989) kimutatta, hogy a roma nők a formális oktatásban való részvételt tekintve továbbra is lemaradásban vannak a roma férfiakhoz képest, tehát az oktatási emancipáció ebben a népcsoportban még nem jutott el arra szintre, mint ami a teljes lakosság körében megfigyelhető.

2 Furray R. Katalin (1986) Ahol a nők előnyben vannak. *Köznevelés*, No. 15. pp. 3–4.

3 Furray R. Katalin & Hegedűs T. András (1987) Nőies és férfias iskolázási magatartások – iskolai ideológiák. *Magyar Pedagógia*, No. 3. pp. 231–246.

4 Fényes Hajnalka (2009b) Horizontális és vertikális szegregáció az oktatásban nemek szerint. *Iskolakultúra*, No. 10. pp. 24–38.

milyen kapcsolatban állnak ezek a munkával.⁵ A munkaattitűdhez hasonló fogalom a munkaérték, mely a munka materiális és szubjektív jutalmainak fontosságával kapcsolatos véleményeket takarja.⁶

Fiatalok munkaattitűdjének vizsgálatát indokolja, hogy „Ericson definíciójában a munkaattitűdök olyan mélyen gyökerező elképzelések, amelyek a társadalom felől érkező impulzusok eredményeként már a gyerekkor alatt kialakulnak az egyénben, s a későbbiekben „csak” formálódnak az új tapasztalatok hatására” (Kóródi 2006:290). A fiatalok munkaattitűdjére hatással lehet a tanulmányok alatti munkatapasztalat, de a szülők és más felnőttek hatása sem elhanyagolható. A munkaattitűdök vizsgálatára egy több itemből álló, nemzetközileg elfogadott kérdést használunk,⁷ melyhez hasonlókat Medgyesi és Róbert is alkalmazott kutatásaiban.⁸

Altorjai és Róbert⁹ megkülönböztette az instrumentális (pénzorientált) és az elkötelezett (értékorientált) munkaattitűdöket, melyek fontosságánál nemenként eltérő eredményekre számítnak. Instrumentális attitűddel rendelkezőknek fontos a magas kereset, szerintük a munka pénzkereseti lehetőség, és semmi több. Az elkötelezett attitűddel rendelkezők akkor is dolgoznának, ha nem lenne szükségük pénzre, akiknek fontos, hogy munkájuk társadalmilag hasznos legyen és segíthessenek másokon. Érdekes eredmény, hogy az instrumentális attitűd nem vezet bérelőnyhöz, sőt inkább az elkötelezett munkavállalóknak volt magasabb keresete.

A magyarországi munkavállalók körében az utóbbi években nőtt az állás biztonságának, a kereset nagyságának, és az előrejutás lehetőségének fontossága, míg a munka társadalmi haszna, másokon segítő jellege és a munkaidő rugalmassága veszített jelentőségéből (Medgyesi & Róbert 1998, 2000, 2008). Kóródi¹⁰ 2005-ös (a „Regionális egyetem” kutatás ISCED54 adatbázisából kapott) eredményei szerint a felsőoktatási hallgatók körében is az állás biztonsága, a magas kereset és a munka érdekes volta volt leendő a munka legfontosabb jellemzője.

Kóródi további eredményei szerint a vizsgálati térségben („partiumi” régió), a felsőoktatásban tanuló diákok mindössze 12,4 százaléka végzett rendszeresen munkát a tanulmányai alatt 2005-ben, és munkájuk jellege 62 százalékban nem kapcsolódott a tanul-

5 Kóródi Márta (2006) Munkaértékek vizsgálata egyetemi és főiskolai hallgatók körében. In: Juhász Erika (ed) *Régió és oktatás. A „Regionális Egyetem” kutatás zárókonferenciájának tanulmánykötete*. Debrecen, Doktoranduszok Kiss Árpád Közhasznú Egyesülete, pp. 289–300.

6 Medgyesi Márton & Róbert Péter (2000) A munkával való elégedettség nemzetközi összehasonlításban. In: Kolosi Tamás, Tóth István György & Vukovich György (eds) *Társadalmi riport 2000*. Budapest, TÁRKI, pp. 591–616.

7 Mennyire fontos (egy négy fokú skálán): a jó hangulatú munka, a sikerélmény, a barátságos kollégák, az, hogy emberekkel lehet találkozni, az, hogy lehessen másokon segíteni, a társadalmilag hasznos munka, a csapatmunka, a családra jusson idő, a változatos munka, a munka érdekessége, a biztos állás, a felelősségteljes munka, a rugalmas munkaidő, a ne legyen megerőltető szempont, a teljesítményközpontú munka, a magas kereset, az előrejutás lehetősége, és végül az önálló döntések lehetősége.

8 Medgyesi Márton & Róbert Péter (1998) Munka-attitűdök: időbeli és nemzetközi összehasonlítás. In: Kolosi Tamás, Tóth István György & Vukovich György (eds) *Társadalmi riport 1998*. Budapest, TÁRKI, pp. 437–457.

Medgyesi Márton & Róbert Péter (2008) *Vélemények és attitűdök a munkavégzésről: időbeli és nemzetközi összehasonlítás* (OTKA zárójelentés). http://real.mtak.hu/1520/1/46648_271.pdf

9 Altorjai Szilvia & Róbert Péter (2006) Munkaorientáció, emberi tőkemegtérülés. In: Kolosi Tamás, Tóth István György & Vukovich György (eds) *Társadalmi riport 2006*. Budapest, TÁRKI, pp. 314–333.

10 Kóródi Márta (2007) Munkaértékek vizsgálata két felsőoktatási intézményben. *Educatio*, No. 2. pp. 311–322.

mányok jellegéhez. Elsősorban az anyagi kényszer, az anyagi függetlenség a szülőktől, és a tapasztalatszerzés miatt vállalták el a diákok ezeket a munkákat, és érdekes eredmény, hogy a munkatapasztalattal rendelkezők munkaattitűdjei nem tértek el jelentősen a munkatapasztalattal nem rendelkezőktől.

Hipotézisek és az adatbázis

Első hipotézisünk a fiatalok munkaattitűdjeire vonatkozik. Az eltérő karrierorientáció (a nők számára fontosabb az érzelmileg kiegyensúlyozottság és a munkahelyi interperszonális viszonyok kielégítő volta, a férfiaknak pedig inkább a hatalom és a pénz)¹¹ következtében azt várhatjuk, hogy:

– A nőknek fontosabb lesz a társadalmilag hasznos munka végzése, hogy segíthessenek másokon (altruista, elkötelezett, értékorientált munkaattitűd),¹² emellett a munka biztonsága, érdekessége és változatossága, az hogy a családra is jusson idő a munka mellett, a rugalmas munkaidő, és hogy ne legyen túl megerőltető a munka. Emellett a lányoknak fontos lehet a jó hangulatú munkahely, hogy a munka során emberekkel lehessen találkozni, hogy barátságos kollégák körében dolgozhassanak, és fontos lehet a csapatmunka is. A sikerélmény szintén a lányoknak lehet fontosabb, kisebb önbizalmuk következtében.

– A férfiaknak fontos lesz a jó kereset, az önálló munkavégzés, a teljesítményközpontú és felelősségteljes munka, valamint a jó előrejutási lehetőségek.

A tanulmányok alatti munkavégzéssel kapcsolatos hipotézisünk szerint a fiúk többen dolgoznak majd rendszeresen a tanulmányok mellett, mint a lányok, és munkájuk jellege jobban kapcsolódik majd jelenlegi tanulóyaikhoz, ami előrejelzi későbbi munkaerőpiaci sikereiket. Tanulmányok alatt végzett munka okainál (az anyagi kényszer, az anyagi függetlenség, a tapasztalatszerzés, az önmegvalósítás, a felkérésre végzett munka, a szakmai ambíció, a kötelező gyakorlat során végzett munka) azonban nem számítunk jelentős eltérésre nemenként. Ennek hátterében az áll, hogy a diákok többsége még családalapítás előtt áll, tehát a munka és családi feladatok közti konfliktus még nem jelentkezik az esetek többségében, a tanulmányok alatti munkavégzést hasonló okok mozgatják mind a lányok, mind a fiúk esetén.

Eredményeinket a NKFP-26-0060/2002 számú 2005-ben zajló „Regionális egyetem” kutatás ISCED54 adatbázisa (N=940fő) segítségével mutatjuk be, mivel a negyedéves (végzés előtt álló) egyetemistáknak és főiskolásoknak már feltehetőleg kiforrott elképzelései voltak leendő munkájukról, és ebben a kérdőívben szerepelt több olyan kérdés, mellyel a munkához való viszonyt jól meg lehetett vizsgálni.

A munkaattitűdők és munkatapasztalatok nemi különbségei

A fiatalok munkaattitűdjével kapcsolatos eredmények már az 1980-as években azt mutatják, hogy a fiúk számára a jó kereseti lehetőségek, a csekély szellemi erőfeszítés a lányoknak pedig a jó munkakörülmények, a munka szociális jellege és esztétikai értéke a fontos. A társadalmi háttér szerint a hátrányos helyzetű lányok és fiúk munkaattitűdjei

11 Koncz Katalin (2005) Női karrierjellemzők: esélyek és korlátok a női életpályán. In: Palasik Mária & Sípós Balázs (eds) *Házastárs? Vetélytárs? Munkatárs?* A női szerepek változása a 20. századi Magyarországon. Budapest, Napvilág Kiadó. pp. 55–77.

12 Lásd 9. lábjegyzet.

között nagyobb volt a különbség, mint az előnyösebb helyzetűeknél (mi ezt az összefüggést most nem vizsgáljuk, de tervezzük).¹³

Kóródi¹⁴ (aki a „Regionális egyetem” kutatás ISCED54 adatbázisát használta, de a határon túli diákok nélkül, illetve ő csak a munkaattitűdre vonatkozó kérdésekre adott pontszámok átlagának különbségét nézte, mi viszont három módszerrel is vizsgáljuk majd a munkaattitűdök nemi különbségeit) eredményei szerint a felsőoktatásban tanuló nőknek fontosabb a társadalmilag hasznos munka végzése, hogy segíthessenek másokon, emellett a munka biztonsága és érdekessége. Az önálló munkavégzésben, valamint a jó előrejutási lehetőségekben nem volt szignifikáns különbség nemenként, ráadásul a jó kereset furcsa módon a lányoknak volt fontosabb (ennek hátterében az állhatott, hogy a mintában lévő lányok anyagi helyzete rosszabb volt, mint a fiúké).

Nézzük most a mi eredményeinket, melyek a teljes ISCED54 negyedéves adatbázisból születtek. A munkaattitűdöket három módszerrel hasonlítottuk össze nemenként. Kóródihoz hasonlóan a fontosságot jelző változó (1:egyáltalán nem fontos, 2:nem fontos, 3:fontos, 4:nagyon fontos) átlagait vetettük össze (itt az ANOVA érték szignifikanciáját néztük). Ezután sima keresztábrát használtunk (itt a chi-négyzet próba szignifikanciáját néztük). Végül kétértékűvé alakítottuk a munkaattitűd fontosságára vonatkozó kérdést (fontos és nem fontos értékekkel) és szintén keresztábrát használva vizsgáltuk a chi-négyzet próba szignifikanciáját.

A fiúk mindhárom módszerrel mért abszolút előnye egyik munkaattitűdnél sem volt kimutatható. Szignifikáns lányelőny mutatkozott viszont mindhárom módszerrel a következő munkaattitűdöknél (a harmadik módszer adatain bemutatva):

1. táblázat: Hét munkaattitűd nemi különbségei, a fontos és nagyon fontos választ adók összevont százaléka szerint (ISCED54)

Fontos a ...	Fiú (N)	Lány (N)	Chi-négyzet
Jó hangulatú munka	93,7% (303)	98,4% (622)	***
Sikerélmény	95% (301)	98,1% (622)	*
Barátságos kollégák	91% (300)	95,5% (620)	**
Emberekkel lehet találkozni	81% (300)	88,7% (621)	**
Lehessen másokon segíteni	63% (303)	84,8% (620)	***
Társadalmilag hasznos munka	70,7% (300)	82,3% (620)	***
Csapatmunka	65,3% (303)	72,2% (622)	*

Hipotézisünkkel összhangban a másokon való segítség és a társadalmilag hasznos munkavégzés a nőknek fontosabb volt, mint a férfiaknak az eltérő karrierorientáció, és a hagyományos nemi szerep szerinti viselkedéssel összhangban. A nőkre tehát inkább jellemző az altruista, értékorientált, elkötelezett munkaattitűd, mint a férfiakra. A csapatmunka, a barátságos kollégák, az emberekkel lehessen találkozni szempont szintén a nőknek fonto-

¹³ Lásd 2. lábjegyzet.

¹⁴ Kóródi Márta (2007) Munkaértékek vizsgálata két felsőoktatási intézményben. *Educatio*, No. 2. pp. 311–322.

sabb, összhangban azzal, hogy a nőknek jobbak a szociális készségei, és a közösségben való lét és munkatársak fontosabbak számukra. A sikerélmény (főleg a külső elismerés) szintén a nőknek fontosabb, melynek hátterében az eltérő nemi szocializáció állhat. Mickelson¹⁵ szerint a nőknek fontosabb a külső elismerés, míg a férfiaknak nagyobb az önbizalma.) A jó hangulatú munka szintén a lányoknak fontosabb.

A következő táblázatban bemutatjuk azokat a munkaattitűdöket, ahol kis lányelőny/ fiúelőny mutatkozott (a három módszer közül egy vagy kettő nem volt szignifikáns nemenként, de a harmadik a lányok/ fiúk előnyét mutatta).

2. táblázat: További nyolc munkaattitűd nemi különbségei (ISCED54)

Kis lányelőny	Kis fiúelőny	Nincs különbség nemenként
A családra jusson idő	Rugalmas munkaidő	Előrejutás lehetősége
Változatos munka	Ne legyen megerőltető	Az önálló döntések lehetősége
A munka érdekessége	Teljesítményközpontú munka	
Biztos állás	Magas kereset	
Felelősségteljes munka		

Ahogy várható volt (szintén a hagyományos nemi szerepekkel összhangban), kis lányelőny mutatkozott a családra jusson idő munkaértéknél a kérdésre adott válaszok átlagának összehasonlításakor, de a kereszt táblák szerint a különbség már nem szignifikáns.

A változatos és érdekes munka szintén kicsit fontosabb a lányoknak, mint a fiúknak a kereszt táblák tanulsága szerint, de a kérdésre adott válaszok pontszámának átlaga nem tért el szignifikánsan egymástól. Ahogy azt a továbbtanulási motivációk vizsgálata során láttuk,¹⁶ a lányok karrier terveinél – a hagyományos nemi szerepekkel összhangban – nem feltétlenül a magas kereset, hanem a szakmai érdeklődés és kulturális tőke gyarapítása szerepel (amit a családi életükben is tudnak hasznosítani). A változatos és érdekes munka önmagában is érték számukra.

Ahogy azt vártuk, a biztos állás a lányoknak kicsit fontosabb, de nem mindhárom módszer szerint szignifikáns a különbség (ez a szempont a fiúknak fontos, lányoknak pedig nagyon fontos volt). A felelősségteljes munka viszont – hipotézisünkkel szemben – szintén a lányoknak fontosabb szempont a négyértékű kereszt táblák tanulsága szerint, de a két másik mérési módszer esetén a különbség nem szignifikáns.

Kis fiúelőny mutatkozott a rugalmas munkaidőnél (a kereszt táblák szerint ez a lányoknak nem olyan fontos, a fiúknak viszont nagyon fontos), ami ellentmond a hagyományos nemi szerepek diktálta munkamegosztásnak, hiszen a gyerekeknevelés feladatai inkább a nőkre hárulnak, ami a rugalmas munkaidővel jobban teljesíthető. Itt a jelenséget Mickelson¹⁷ alapján magyarázhatjuk a felsőoktatásban tanuló nők irreális várakozásaival, miszerint a nők munkaerőpiaci hátrányait alulbecslik, és a házimunkában egyenlő részvételre számítanak a férfaktól. A rugalmas munkaidő preferálása a fiúknál emellett lehet, hogy összefüggésben van a fiúk nagyobb szabadságvágyával és önállóságával.

15 Mickelson, R. A. (1989) Why Does Jane Read and Write so Well? The Anomaly of Woman's Achievement. *Sociology of Education* Vol. 62 (January) pp. 47–63.

16 Fényes Hajnalka (2009a) Az eltérő nemi szerepekkel kapcsolatos viselkedés a felsőfokú jelentkezésben és intézményválasztásban. *Iskolakultúra*, No. 5–6. pp. 106–112.

17 Mickelson, R. A. (1989) Why Does Jane Read and Write so Well? The Anomaly of Woman's Achievement. *Sociology of Education* Vol. 62 (January) pp. 47–63.

Hipotézisünkkel szemben a „ne legyen megerőltető a munka” szintén a fiúknak fontosabb.¹⁸ Ahogy azt a továbbtanulási motivációk nemi különbségeinél láttuk (*Fényes 2009a*), a fiúkra ott is jellemző egyfajta „lustaság” (kevésbé akarnak elköteleződni), azért jelentkeznek a felsőoktatásba, hogy addig se kelljen dolgozni, illetve azért választják az adott szakot, mert oda nem kellett felvételizni. A keresztábrák szerint a nem megerőltető munka a lányoknak fontos, a fiúknak viszont nagyon fontos szempont volt.

A teljesítményközpontú munkánál és a magas keresetnél kis fiú előny van, ezek a szempontok a lányoknak fontosak, a fiúknak viszont nagyon fontosak, ami összhangban van hipotézisünkkel.

Látható továbbá, hogy nincs szignifikáns különbség a lányok és fiúk között előrejutás lehetősége (karrieresély) és az önálló döntések lehetősége szerint egyik mérési módszerrel sem, pedig itt a fiúk előnyére lehetett számítani.

Nézzük most a tanulás melletti munkavégzésben levő nemi különbségeket, mely háttérrel lehetett a munkával kapcsolatos attitűdökre is, illetve a későbbi munkavégzésre.

3. táblázat: A tanulmányok alatti munkavégzés nemenként (ISCED54)

	Fiú	Lány
Igen, rendszeresen	16,5%	11,2%
Igen, alkalmászerűen	33,3%	31,2%
Igen, de nem fizetett munkát	3,3%	2,3%
Nem dolgoztam	46,9%	55,3%
N	303 (100%)	618 (100%)

Chi-négyzet * szinten szignifikáns.

4. táblázat: A végzett munka mennyiben kapcsolódott jelenlegi tanulmányaihoz? (nemenként) (ISCED54)

	Fiú	Lány
Mindig kapcsolódott	16,7%	10,6%
Többnyire kapcsolódott	27,2%	23,0%
Nem kapcsolódott	56,2%	66,4%
N	162 (100%)	274 (100%)

Chi-négyzet csak majdnem szignifikáns ($p=0,069$), ennek háttérben az állhat, hogy itt kisebbek az elemszámok, mivel csak a munkát végzők nemek szerinti megoszlása szerepel.

Látható, hogy a fiúk többen dolgoznak rendszeresen a tanulmányok mellett, mint a lányok, és munkájuk jellege jobban kapcsolódik jelenlegi tanulmányaikhoz. Ez összefüggésben lehet a fiúk későbbi munkaerőpiaci sikerességével. A karitatív (nem fizetett) munkavégzés a lekérdezés idején (2005-ben) még alig volt jellemző a diákok körében, és ebben nincs is különbség a fiúk és a lányok között. A tanulás melletti munkavállalás motivációi (az anyagi kényszer, az anyagi függetlenség, a tapasztalatszerzés, az önmegvalósítás, a felkérésre végzett munka, a szakmai ambíció, a kötelező gyakorlat során végzett munka) – hipotézisünkkel összhangban – nemenként nem tértek el (a szignifikancia hiány miatt

¹⁸ Ez összhangban van Forray (1986) 1980-as évekre vonatkozó eredményeivel, miszerint a fiatal fiúk a munkával kapcsolatban a csekély szellemi erőfeszítést is fontosnak tartották.

adatainkat most nem mutatjuk be). Eredményeink szerint a tanulmányok melletti külföldi munkavállalásban sem volt szignifikáns különbség nemenként.¹⁹

Összegzés

Dolgozatunkban választ szerettünk volna kapni többek közt arra a kérdésre, hogy a nők oktatásban levő előnye ellenére miért hátrányos helyzetük továbbra is a munkaerőpiacon. Az egyik lehetséges magyarázatot a felsőoktatásban tanuló fiúk és lányok munkaattitűdjének és munkatapasztalatainak különbsége adhatja.

A korábbi kutatások szerint a nők számára fontosabb az érzelmi kiegyensúlyozottság és a munkahelyi interperszonális viszonyok kielégítő volta, a férfiaknak pedig inkább a hatalom és a pénz. A felsőoktatásban tanuló diákok munkaattitűdjeiben is jelentkeznek ezek a különbségek. Az eltérő karriertervek és munkaattitűdök hátterében a hagyományos nemi szerepek elfogadása és a nemi szerep szocializáció állhat.

Hipotézisünkkel összhangban a lányoknak fontosabb volt a társadalmilag hasznos munka végzése, hogy segíthessenek másokon, továbbá a munka biztonsága, érdekessége és változatossága, és az, hogy a családra is jusson idő a munka mellett. Emellett fontos volt nekik a jó hangulatú munkahely, hogy a munka során emberekkel lehessen találkozni, barátságos kollégák körében dolgozhassanak, és fontos volt a csapatmunka is. A sikerélmény szintén nekik volt fontosabb, részben kisebb önbizalmuk miatt.

Az eltérő karrierorientációval összhangban a férfiaknak fontos volt a jó kereset, és a teljesítményközpontú munka, viszont – hipotézisünkkel szemben – a felelősségteljes munka inkább a lányoknak volt fontosabb. Emellett várakozásainkkal szemben az önálló munkavégzés és a jó előrejutási lehetőségek hasonlóan fontosak voltak, mind a lányoknak, mind a fiúknak. Hipotézisünknek ellentmond az is, hogy a rugalmas munkaidő, és hogy ne legyen túl megerőltető a munka a fiúknak kicsit fontosabb volt, pedig itt a lányok előnyére lehetett számítani. Ennek magyarázata lehet a lányok irreális várakozásai (*Mickelson 1989*), miszerint a nők munkaerőpiaci hátrányaikat alulbecslik, és a házimunkában egyenlő részvételre számítanak a férfiaktól, illetve a fiúk nagyobb szabadságvágya és önállóság igénye.

Hipotézisünkkel összhangban a fiúk többen dolgoztak rendszeresen a tanulmányok mellett, mint a lányok, és munkájuk jellege jobban kapcsolódott jelenlegi tanulmányaikhoz. Tanulmányok alatt végzett munka okai viszont nem különböztek nemenként, hiszen a még tanuló fiatalok többségének nincs saját családja, és a lányoknál nem jelentkezik a családi és munkavállalási feladatok közötti konfliktus, munkavállalásunkat hasonló okok motiválják, mint a fiúké.

A fiúk és lányok munkával kapcsolatos attitűdjeiben és munkatapasztalataiban tehát eltéréseket tapasztaltunk. Összességében a fiúk későbbi jobb munkaerőpiaci érvényesülésben közrejárhat a tanulmányaik alatti gyakoribb munkavégzés, az hogy munkájuk jellege jobban kapcsolódott tanulmányaikhoz, és hogy fontosabb számukra a magas kereset és a teljesítményközpontú munka.

Fényes Hajnalka

19 Ennek motivációi (erről sajnos nem voltak adataink) már némiképpen eltérhetnek nemenként. Elsődleges ok mindkét nemnél a nyelvtanulás és az anyagi szempontok, de a lányoknál motiváló tényező lehet a nemi szerepekre való felkészülése is (pl. a baby-sitter állások).